

Frumvarp

til

almennra viðskiftalaga.

(Lagt fyrir alþingi 1911).

Almenn ákvæði.

1. gr.

Ákvæðum laga þessara skal þá að eins beita, er ekkert annað er um samið eða verður álitid fólgið í samningi eða leiðir af verzlunartísku eða annari venju. Lög þessi gilda ekki um fasteignakaup.

2. gr.

Nú eru hlutir pantaðir, þeir er búa þarf til, og á sá að leggja efnið til, sem hlutinn býr til, þá skal pöntunin talin kaup. Þó gilda lög þessi ekki um húsgerð og önnur mannvirki á fasteign.

Alt það, sem í lögum þessum er ákveðið um kaup, á einnig við um vöruskifti.

3. gr.

Þegar í lögum þessum er talað um kaup á hlutum, sem tilteknir eru eftir tegund, þá er ekki að eins átt við tiltekna mergð hluta af tilgreindri tegund, heldur einnig átt við kaup á tilgreindum hóp eða magni vöru.

4. gr.

Þá er talað er í lögum þessum um kaupmanna-viðskifti, er átt við kaup, sem gerast milli kaupmanna í atvinnu þeirra eða í hennar þágu.

Kaupmaður er hver sá talinn, sem hefir atvinnu af því: að selja vörur, sem hann hefir í því skyni keypt; að reka víxlarastarf eða bankastarf, váttryggingarstarf, umboðsverzlun, forlagsverzlun, lyfsölu, veitingar, handiðn eða verksmiðju-iðnað; að takast á hendur að reisa hús eða gera önnur mannvirki eða að flytja fólk, muni eða orðsendingar. Þó er sá maður ekki talinn kaupmaður, sem rekur veitingar, handiðn, flutninga, eða þess kyns smásölu, sem ekki þarf borgarabréf til eða annað sérstakt leyfi, svo framarlega sem ekki vinna aðrir að þeirri atvinnu með honum en konan með manni sínum eða maðurinn með konu sinni, börn atvinnurekanda innan 16 ára aldurs og vinnuhjú hans.

Um ákvæði kaupverðs.

5. gr.

Nú eru kaup gerð, en ekkert fastákveðið um hæð kaupverðsins, og ber þá kaupanda að greiða það verð, sem seljandi heimtar, ef eigi verður að telja það ósanngjart.

6. gr.

Nú er í kaupmanna-viðskiftum reikningur sendur kaupanda og hann mót-mælir ekki verði því, sem tilgreint er í reikningnum, svo fljótt sem hann fær því við komið, og er hann þá skyldur til að gjalda það verð, sem í reikningnum stendur, nema sannað verði, að um annað lægra verð hafi verið samið, eða reikningurinn er bersýnilega ósanngjarn.

7. gr.

Nú á að reikna kaupverð eftir tölu, máli eða þyngd, og skal þá leggja til grundvallar þá tölu, mál eða þyngd, sem varningurinn hafði á þeirri stund, er hættan við, að varan farist, flyzt yfir á kaupanda.

8. gr.

Ef kaupverð er miðað við þunga vöru, skal svo meta sem umbúðir beri frá að draga.

Um staðinn, þar sem skila ber seldum hlut (afhendingarstaðinn).

9. gr.

Seljandinn á að skila af sér seldum hlut á þeim stað, þar sem hann átti heima þegar kaupin gerðust. Ef hann rak þá atvinnu og salan stóð í sambandi við hana, þá á hann að skila hlutnum af sér á atvinnustöð sinni.

Ef hluturinn var á öðrum stað á þeim tíma, er kaupin gerðust, og vissu báðir samningsaðilar um það eða áttu að vita, þá skal svo á líta, að hlutnum eigi þar að skila, sem hann þá var.

10. gr.

Ef seljandi á að senda seldan hlut frá einum stað til annars, til að skila honum þar í hendur kaupanda, þá er svo á litið, að hann hafi skilað hlutnum, þá er hann hefir afhent hann í hendur framflytjanda þess, er tekist hefir á hendur að flytja hlutinn þaðan, sem hann tekur við honum. Eigi að senda hlutinn á skipi, þá skal telja honum skilað, er hann er kominn á skipsfjöl.

11. gr.

Nú eiga seljandi og kaupandi báðir heima í sama bæ, kauptúni eða þorpi, og er þá ekki talið, að hinum selda hlut sé skilað fyr en hann er kominn í vörzlur kaupanda.

Um eindaga samninga.

12. gr.

Ef enginn samningur hefir um það verið gerður, hve nær kaupverð eigi að greiða eða keyptum hlut eigi að skila í hendur kaupanda, og atvik liggja ekki svo til, að af þeim verði ráðið, að þetta skuli gera hið allra bráðasta, þá skal svo á líta, að andvirði beri að greiða eða hlut að afhenda hve nær sem krafist er.

13. gr.

Nú er frestur á kveðinn fyrir því, hve nær seldum hlut skuli skila, og er þá seljanda rétt að skila hlutnum á hverjum þeim tíma, er hann kys, innan þess frests, nema atvik liggja svo til, að af þeim sjáist, að tímafresturinn var tiltekinn kaupanda í hag.

Um rétt til að krefjast, að hönd selji hendi á báðar hliðar.

14. gr.

Ef enginn frestur hefir veittur verið af hendi hvorugs aðila, þá er seljandi ekki skyldur að láta af hendi seldan hlut, nema kaupverðið sé samtímis greitt, enda er kaupandi ekki skyldur að greiða kaupverðið nema hann fái samstundis hlutinn til umráða.

15. gr.

Nú hefir svo verið um samið, að hlutinn skuli senda frá afhendingarstað, og heimila þá ummæli næstu greinar hér á undan seljanda ekki að láta vera að senda hlutinn, en varna má hann því, að kaupandi fái hlutinn í sínar vörzlur meðan kaupverðið er ógreitt.

16. gr.

Nú er um kaupmanna-viðskifti að tefla, og er hluturinn sendur frá afhendingarstaðnum, en hleðsluskirteini það, sem notað er, er svo lagað, að seljandi missir umráð yfir hlutnum þá er hleðsluskirteinið er afhent kaupanda, og skal kaupandi þá greiða andvirðið um leið og hann tekur við hleðsluskirteininu samkvæmt reglum þeim, sem settar eru í 71. gr. hér á eftir.

Um ábyrgð á hættu fyrir seldan hlut.

17. gr.

Hættan á því, að seldur hlutur farist af tilviljun, skemmist eða rýrni, er á ábyrgð seljanda, þar til er hann hefir skilað hlutnum af sér eða afhent hann (sbr. 9.—11. gr.)

Ef það er ákveðinn hlutur, sem seldur var, og kaupandi átti að sækja hann, enda kominn sá tími, er sækja mátti hlutinn, og hann er á reiðum höndum, ber þá kaupandi ábyrgð á hættunni og verður því að gjalda kaupverðið, þó að svo atvikist, að hluturinn farist eða skemmist.

Um arð af seldum hlut.

18. gr.

Nú ber seldur hlutur arð áður en afhendingartími er kominn, og á þá seljandi þann ágóða, nema ástæða hafi verið til að ætla, að sá ágóði mundi ekki falla til fyr en síðar.

Þann ágóða, sem af seldum hlut fæst eftir að afhendingartími er kominn, eignast kaupandi, nema að ástæða hafi verið að ætla, að sá ágóði mundi fyrri til falla.

19. gr.

Ef maður kaupir hlutabréf, þá er í kaupinu sá arður, sem ekki var í gjalddaga fallinn þegar kaup gerðust.

Nú fylgir hlutabréfinu réttur til að skrifa sig fyrir nýju hlutabréfi, eða hlutabréfið fær þann rétt síðar, þá nýtur kaupandi þeirra hagsmuna.

20. gr.

Ef maður kaupir skriflega skuldakröfu, sem ber vöxtu, þá eru í kaupinu vextir þeir, sem á voru fallnir, en ekki komnir í gjalddaga, þá er kaup gerðust, eða á afhendingardegi, ef afhending á síðar að fara fram en kaup. Ef það sést ekki af atvikum, að krafan hafi verið seld sem óvís krafa, þá á kaupandi að greiða umfram kaupverðið og samtímis því svo mikið fé, sem vöxtunum svarar.

Um drátt af hendi seljanda.

21. gr.

Nú afhendir seljandi ekki seldan hlut á réttum tíma, enda sé þetta ekki kaupanda að kenna eða neinum ósjálfráðum atburði, sem kaupandi ber ábyrgð af hættunni við, og á þá kaupandi kost að kjósa, hvort hann vill heldur heimta hlutinn eða rifta kaupið.

Hafi drátturinn haft lítil áhrif eða óveruleg á hagsmuni kaupanda, eða seljandi hlaut að álíta að svo væri, þá getur kaupandi ekki rift kaupið, nema hann hafi áskilið sér, að hluturinn yrði afhentur sér á nákvæmlega tilteknum tíma.

Í kaupmanna-viðskiftum er sérhver dráttur metinn verulegur, nema það sé að eins lítill hluti hins selda, sem afhending hefir dregist á.

22. gr.

Nú er svo um samið, að seljandi skuli afhenda smátt og smátt, og ber svo til, að ein sérstök afhending dregst, þá á kaupandi samkvæmt næstu grein á undan að eins rétt á að rifta kaupin að því er til þeirrar afhendingar kemur. Þó getur hann einnig riftað kaup að því er til síðari afhendinga kemur, ef vænta má, að drætti á afhendingum muni halda áfram, og hann getur jafnvel rift alt kaupið í heild sinni, ef það samband er í milli afhendinganna, að það veiti tilefni til þess.

23. gr.

Nú er kaup er gert um ákveðinn hlut, en hann ekki afhentur á áskildum tíma, og á þá seljandi að svara skaðabótum, nema það sannist, að drátturinn var ekki honum að kenna.

24. gr.

Ef um þá hluti er að tefla, sem tilteknir eru eftir tegund, þá er seljandi skyldur að svara skaðabótum, enda þótt drátturinn sé ekki honum að kenna, nema hann hafi áskilið sér að vera undan þessari skyldu þeginn, eða telja verður, að atvik, sem ekki voru þess eðlis, að seljandi hefði átt að hafa þau í huga, er kaupin gerðust, hafi valdið því, að honum var alls eigi auðið að efna það, sem hann hafði um samið, og má til slíkra atvika telja það, er svo ber undir, að allir hlutir af hinni tilteknu tegund eða þeim vöruhóp, er kaup er um gert, hafa af óviðráðanlegum orsökum farist; svo er og ef styrjöld tekur fyrir efndir, eða aðflutningsbann eða því um líkt.

25. gr.

Nú hefir kaup verið rift og svara ber skaðabótum samkvæmt 23. og 24. gr., og skulu þá skaðabæturnar nema því, sem verð hluta af sömu tegund og gæðum sem hinir seldu hlutir, er hærra, þá er afhending átti fram að fara, heldur en kaupverðinu nemur, nema sannað sé, að annað meira tjón hafi af hlotist. Nú dregur kaupandi ekki að nauðsynjalausum að kaupa aðra hluti í stað þeirra, sem kaup var á rift, og kaupir hlutina þar sem viðunanlegur markaður er þeirrar vöru, enda sannar hann, ef hann hefir eigi átt kost á að nota milligöngu brakúns, að hann keypti fyrir það verð, er þá var títt þar á staðnum, og getur seljandi þá eigi neitað því, að verð það, sem kaupandi greiddi, verði matið verð hlutanna.

26. gr.

Nú er afhendingarfrestur út runninn, en hinn seldi hlutur hefir eigi verið afhentur, og verður kaupandi þá, ef hann vill halda fast á kaupinu og eigi rifta það, að svara án ástæðulausrar tafar fyrirspurn um þetta frá seljanda. Geri hann það ekki, missir hann rétt sinn til að heimta hlutinn sér afhentan. Sama er og þótt hann hafi enga fyrirspurn fengið, ef hann skýrir ekki frá því innan sennilegs tíma, að hann æski að kaupid haldist.

27. gr.

Nú hefir seld vara verið afhent eftir að afhendingarfrestur var liðinn, og verður kaupandi þess vis, þá er varan kemur honum í hendur: eða af því að seljandi skýrir honum frá því, að varan hefir verið síðar afhent en áskilið var, og verður hann þá, ef um kaupmanna-viðskifti er að tefla, að skýra seljanda frá þegar í stað eða án óþarfrar tafar, að hann ætli sér að neyta réttar síns út af drættinum. Geri hann það ekki, missir hann rétt sinn til að koma síðar fram með nokkura kröfu af því tilefni. Ætli kaupandi sér að neyta réttar síns til að rifta kaupid; þá verður hann að skýra seljanda frá þessu án óþarfs dráttar; ella missir hann þann rétt sinn.

Um drátt af kaupanda hendi.

28. gr.

Ef kaupverð er ekki greitt í ákveðna tíð, eða kaupandi gerir ekki í tæka tíð þá ráðstöfun, sem greiðsla kaupverðsins er undir komin, þá má seljandi gera hvort er hann vill, halda upp á hann kaupinu eða rifta það. Sé drátturinn ó-

verulegur, verður kaupíð þó ekki rift. Í kaupmanna-viðskiftum er sérhver dráttur talinn verulegur.

Nú er það, sem selt var, þegar komið í vörzlur kaupanda, og getur seljandi þá ekki rift kaupíð, nema annaðhvort sé, að álita verður, að hann hafi áskilið sér þenna rétt, eða þá kaupandi neitar að taka við hlutnum.

29. gr.

Sé svo um samið, að seljandi afhendi smátt og smátt, og andvirði skuli greitt við hverja afhendingu, en svo verður dráttur á greiðslu andvirðis, sá, er meta má verulegan eftir fyrri málsgr. 28. greinar, þá á seljandi rétt á að rifta kaupin á öllu, því er síðar skyldi afhent, nema engin ástæða sé til að óttast, að dráttur muni aftur að höndum bera. Þetta á sér stað, þó að seljandi geti ekki samkvæmt síðari hluta 28. gr. rift kaupíð er kemur til þeirrar sendingar, sem andvirði dróst fyrir.

30. gr.

Nú riftir seljandi kaup samkvæmt því, sem fyrir er mælt í 28. og 29. gr., og á hann þá rétt til skaðabóta samkvæmt reglunum í 24. gr. Bæturnar skal svo meta, að þær svari mismuninum á því, hve miklu kaupverðið er hærra heldur en verð vörunnar á þeim tíma, er drátturinn varð, nema sannað verði, að seljandi hafi annað meira tjón af hlotið.

Ef vara er seld af löggiltum brakún á þann hátt, er um getur í 25. gr., þá getur kaupandi eigi mótmælt því, að það verð, er við þá sölu fekst, verði talið verð vörunnar.

31. gr.

Nú er kaupverð ekki greitt, þó að gjalddagi sé liðinn, eða kaupandi hefir látið hjá líða að gera slíka ráðstöfun, sem um er getið í 28. gr., en hinn seldi hlutur er enn ekki afhentur kaupanda, þá verður seljandi, ef hann vill halda kaupinu upp á kaupanda, að skýra kaupanda frá því án óþarfrar tafar innan sennilegs tíma, hvort sem kaupandi hefir sent honum fyrirspurn um það eða ekki.

32. gr.

Nú er kaupverðið greitt of seint eða ráðstöfun sú, sem um er getið í 28. gr., gerð of seint, og verður seljandi þá, ef hann vill rifta kaupíð af þeirri ástæðu, að skýra kaupanda frá því þegar í stað, ef um kaupmanna-viðskifti er að tefla, en annars án óþarfs dráttar. Geri hann það ekki, missir hann rétt sinn til að rifta kaupin.

33. gr.

Nú lætur kaupandi hjá líða að vitja hins keypta hlutar eða veita honum viðtöku á réttum tíma, eða hann er þess valdandi á annan hátt, að hluturinn er ekki afhentur í hans hendur í ákveðna tíð, og skal þá seljandi annast hlutinn á kaupanda kostnað þar til er drætti þessum lýkur, eða seljandi neytir þess réttar, sem 28. gr. kann að veita honum til að rifta kaupíð. Nú er hluturinn sendur og kominn á viðtökustað, og eiga þá fyrirmæli þessi því að eins við, að þar sé einhver, sem fyrir seljanda hönd getur tekið hlutinn til varðveislu, enda valdi það seljanda eigi verulegum kostnaði eða óþægindum.

34. gr.

Geti seljandi ekki haldið áfram að annast hlutinn, án verulegs kostnaðar eða óþæginda eða ráðstafi kaupandi honum ekki innan sennilegs tíma eftir að hann hefir fengið áskorun um það, þá er seljanda rétt að selja hlutinn fyrir kaupanda reikning; en gera skal hann kaupanda viðvart áður í tæka tíð, ef auðið er. Ef löggiltur brakún, sem fengið hefir vitneskju um tegund sölunnar, er látinn selja hana á viðunanlegum stað, þar sem markaður er fyrir þá vöru, eða hluturinn er seldur á uppboði, sem auglýst er og haldið á viðunanlegan hátt, þá getur kaupandi ekki mótmælt því verði, sem við söluna fæst. Ef eigi er auðið að selja hlutinn, eða það er sýnilegt, að söluverðið muni eigi hrökkva fyrir sölukostnaði, þá er seljanda rétt að flytja hlutinn burt, ef hann vill.

35. gr.

Nú er hlutnum hætt við bráðum skemdum eða geymsla hans hefir í för með sér ýkjumikinn kostnað tiltölulega, og er þá seljanda skylt að selja hann, þó með þeirri takmörkun, sem leiðir af niðurlagi 34. gr. Sé eigi auðið að selja hlutinn skaðlaust á neinn þann hátt, sem þar er sagt, skal selja hann eins og bezt verður.

36. gr.

Nú hefir dráttur af kaupanda hálfu valdið seljanda útgjöldum til varðveislu hlutarins eða öðrum auknum kostnaði, og á seljandi þá rétt á skaðabótum, og getur hann haldið hlutnum til tryggingar fyrir þeim.

37. gr.

Ef seldur hlutur er í ábyrgð seljanda, en kaupandi hefir gerst þess valdur, að hluturinn verður ekki afhentur á réttum tíma, þá flyzt ábyrgðin yfir á kaupanda, ef um þá hluti er að tefla, sem ákveðnir eru eftir tegund, þó ekki fyr en ákveðnum hlutum hefir verið af skift og þeir til teknir handa kaupanda.

Um vöxtu af kaupverði.

38. gr.

Ef gjalddagi er ákveðinn í kaupmanna-viðskiftum og andvirði eigi greitt í ákveðna tíð, þá á kaupandi að svara 6% ársvöxtum af kaupverðinu frá gjalddaga. Hafi enginn gjalddagi verið ákveðinn, á kaupandi að svara þessum vöxtum frá þeim degi, er varan var afhent, eða, hafi kaupandi verið þess valdur, að dráttur varð á afhendingunni, þá frá þeim degi, er sá dráttur hófst.

Í öðrum viðskiftum á kaupandi að svara 5% ársvöxtum af kaupverðinu frá gjalddaga, hvort sem gjalddagi var ákveðinn eða ekki. Nú fær kaupandi reikning frá seljanda á þeim tíma, er kaupverðið var gjaldkræft orðið, og falla þá vextir á frá viðtöku reikningsins, án þess aðra kröfu þurfi um að gera.

Eldri venja eða lagaákvæði um vaxtahækkun frá þeim degi, er kröfuhafi leitar réttar síns, skulu eigi gild vera framar, þá er vextir eru taldir samkvæmt þessari grein.

Um það er kaupandi getur eigi staðið í skilum.

39. gr.

Nú verður kaupandi gjaldþrota eftir að kaup voru gerð eða tilraun er hafin um nauðungarsamning fyrir hann, þá er seljanda rétt að halda hinum selda hlut, þó að gjaldfrestur hafi áskilinn verið, og sé hluturinn sendur frá afhendingarstaðnum, þá má seljandi varna því, að hann sé afhentur búinu, unz nægileg trygging er sett fyrir greiðslu kaupverðsins í gjalddaga. Ef afhendingartími er kominn og búíð hefir ekki sett slíka tryggingu, þó að seljandi hafi á það skorað, þá má hann rifta kaup, ef hann vill.

Þessum fyrirmælum skal einnig beita, ef það kemur fram við fjárnám eftir að kaup eru gerð, að kaupandi hefir eigi efni á, að greiða skuld sína, eða hann hefir hætt greiðslum, enda sé hann kaupmaður, eða fjárhagur hans að öðru leyti reynist slíkur, að ætla má, að hann geti eigi greitt kaupverðið, þá er það fellur í gjalddaga.

40. gr.

Ef bú kaupanda hefir verið tekið til gjaldþrotaskifta, en hvorki er kominn sá tími, er seldan hlut átti að afhenda, eða gjalddagi kaupverðsins, þá getur seljandi skorað á búíð að lýsa yfir því, hvort það vill ganga í kaupin, og lýsi búíð þá ekki yfir því svo fljótt sem auðið er og í síðasta lagi innan þriggja vikna, eða fjöggra vikna, ef um innlend viðskifti er að tefla, eða þá á afhendingardegi eða gjalddaga, ef það tímamark ber fyr að höndum, að það vilji í kaupið ganga, þá má seljandi rifta kaupið.

41. gr.

Hafi hinn seldi hlutur verið afhentur þrotabúinu eftir að búíð var fram-selt til gjaldþrotameðferður, en kaupverðið er eigi greitt, á seljandi rétt á að heimta hlut sinn aftur, nema búíð lýsi yfir því, að það vilji í kaupið ganga, enda greiði þá kaupverðið eða setji tryggingu fyrir greiðslu þess í gjalddaga, ef krafist er. Hafi búíð látið hlutinn af hendi eða á annan hátt ráðstafað honum þannig fyrir sinn reikning, að eigi er auðið að skila hlutnum aftur í verulega óbreyttu ástandi, þá er seljanda rétt að líta svo á, sem búíð hafi gengið í kaupið.

Um það er seldum hlut er áfátt.

42. gr.

Nú er ákveðinn hlutur seldur og er honum áfátt eða galli á honum, þá má kaupandi rifta kaupin eða heimta afslátt af kaupverði að tiltölu. Ef gallinn verður að teljast óverulegur, getur kaupandi ekki riftað kaupið, nema seljandi hafi svik í frammi haft.

Nú skortir hluti, þá er kaup gerðust, einhverja þá kosti, er ætla má að áskildir væru, eða það, sem hlutnum er áfátt, hefir gerst fyrir vanrækt seljanda eftir að kaup voru gerð, eða seljandi hefir haft svik í frammi, og getur þá kaupandi krafist skaðabóta.

43. gr.

Ef um þá hluti er að tefla, sem til teknir eru eftir tegund, og þeir reynast gallaðir þá er þeim er skilað, getur kaupandi rift kaupíð eða heimtað aðra hluti ógallaða í hinna stað, eða heimtað tiltölulegan afslátt af kaupverði.

Ef telja verður það óverulegt, sem að hlutunum er, þá verður ekki kaup rift né annara hluta krafist í staðinn, nema seljandi hafi haft svik í frammi eða vitað um það, sem áfátt var svo timanlega, að hann hefði getað útvegað aðra hluti ógallaða án ósanngjarns kostnaðar.

Enda þótt seljanda sé ekki um að kenna það, sem að söluhlutunum er, þá er hann þó skyldur að greiða skaðabætur, þó svo, að fara skal eftir fyrirmælum 24. gr. eftir því sem við á.

44. gr.

Nú skal úr því skal skera, hvort söluhlut sé áfátt, og verður þá að miða við það tímamark, er hluturinn fluttist yfir í ábyrgð kaupanda, nema því að eins, að vanhírðu seljanda sé um að kenna, það sem áfátt er.

45. gr.

Nú er kaup rift sakir þess, að söluhlut er áfátt, og skal þá einnig fara eftir fyrirmælum 25. gr., er skaðabætur eru ákveðnar.

46. gr.

Hafi svo verið um samið, að seljandi afhendi hina seldu muni smátt og smátt, og reynist einni sérstakri afhendingu áfátt, þá getur kaupandi samkvæmt 42. og 43. gr. að eins rift kaup að því, er til þessarar afhendingar kemur. Þó getur hann einnig rift kaup á því, sem eftir er að afhenda, ef við má búast, að þeim muni einnig áfátt verða; og hann getur jafnvel rift alt kaupíð, ef atvik liggja svo til í sambandi afhendinganna hvorrar við aðra.

47. gr.

Hafi kaupandi rannsakað söluhlutinn áður en kaup gerðust eða látið fyrir farast án sennilegrar ástæðu að rannsaka hlutinn, þó að seljandi skoraði á hann um það, eða honum var færi á gefið að rannsaka sýnishorn af söluhlutnum áður en kaup gerðust, getur hann ekki borið fyrir sig neina þá galla á söluhlutnum, sem hann hefði átt að sjá við þá rannsókn, nema seljandi hafi haft svik í frammi.

48. gr.

Ef hlutur er seldur á uppboði, getur kaupandi ekki borið fyrir sig neinn galla á hlutnum, nema hluturinn svari ekki til þess heitis, er hann var auðkendur með við söluna, eða seljandi hafi haft svik í frammi. Þessi ákvæði gilda þó ekki þá er kaupmaður selur varning sinn á uppboði.

49. gr.

Nú býðst seljandi til að bæta úr göllum, sem eru á seldum hlut, eða láta annan hlut ógallaðan koma í hans stað, og verður kaupandi þá að sætta sig við það, ef það verður gert áður en sá frestur er úti, sem hann var skyldur til að biða afhendingar (sbr. 21. gr.), enda sé það augljóst, að hann hafi engan kostnað eða óhagræði af þessu.

Þessi fyrirmæli hafa engin áhrif á rétt kaupanda til skaðabóta.

50. gr.

Fyrirmæli laga þessara um galla á söluhlut eiga einnig við að sínu leyti þá er mergð, stærð eða þungi þess, sem selt var, er minni en áskilið er, ef kaupandi má ganga að því visu, að ætlast sé til, að það, sem afhent er, séu fullar efndir þess, sem um var samið. Þá er þannig stendur á, getur kaupandi ekki samkvæmt 43. gr. krafist annara hluta í stað þeirra, sem afhentir voru, en í stað þess getur hann heimtað, að sér sé afhent það, sem upp á vantar, hvort sem þetta er meiri eða minni hluti þess, sem afhenda átti.

51. gr.

Sé um kaupmanna-viðskifti að tefla, og sé söluhluturinn afhentur og kominn kaupanda í hendur eða tilraunar-sýnishorn, sem um var samið, er komið honum í hendur, þá er hann skyldur til að rannsaka hlutinn svo sem góð verzlunartízka heimtar. Eigi að senda hlutinn úr einum stað í annan, er kaupandi þó ekki skyldur að rannsaka hann fyrri en hluturinn er þangað kominn, sem hann á að fara, og kaupanda hefir verið gerður kostur á að veita honum viðtöku á þann hátt, að honum hefði verið skylt að annast hlutinn samkvæmt 56. gr.

52. gr.

Komi það í ljós, að söluhlut er ábótavant og kaupandi vill bera það fyrir sig, þá skal hann skýra seljanda frá því þegar í stað, ef um kaupmanna-viðskifti er að tefla, en ella án ástæðulauss dráttur. Nú hefir kaupandi orðið þess var, að hlutnum var áfátt, eða hann hefði átt að verða þess var, og skýrir hann eigi seljanda frá, svo sem hér er fyrir mælt, þá getur hann ekki síðar borið það fyrir sig, að hlutnum hafi áfátt verið.

Ef kaupandi vill rifta kaup eða krefjast viðbótar eða nýrra hluta í stað þeirra, sem hann hefir fengið, skal hann skýra seljanda frá því án ástæðulauss dráttar; ella missi hann rétt sinn til þess að hafna hlutnum eða krefjast viðbótar.

53. gr.

Ákvæði 52. gr. um það, að kaupandi missi rétt sinn til þess að bera fyrir sig, að söluhlut hafi áfátt verið, gilda þó ekki, ef seljandi hefir haft svik í frammi eða sýnt af sér vitaverða vanhirðu, sem hefir í för með sér talsvert tjón fyrir kaupanda.

54. gr.

Nú er ár liðið frá því er kaupandi fekk söluhlut í hendur og hann hefir ekki skýrt seljanda frá, að hann ætli að bera fyrir sig, að söluhlutnum hafi ábótavant verið, og getur hann þá eigi síðar komið fram með neina kröfu af því til efni, nema seljandi hafi skuldbundið sig til að ábyrgjast hlutinn langan tíma eða haft svik í frammi.

Fyrirmæli um það, er sölumunum er neitað viðtöku, og um rifting kaup.

55. gr.

Hafi kaupandi fengið hlut í hendur, þann er hann vill neita viðtöku, þá er hann skyldur að annast um hlutinn, en krafid getur hann seljanda endurgjalds

á þeim kostnaði, er af þessu leiðir. Fyrirmæli 34. og 35. gr. eiga við um þetta eftir því sem á stendur.

56. gr.

Nú hefir hluturinn verið sendur svo, að kaupandi á kost á að taka hann til varðveislu á staðnum, sem hann átti til að fara, en hann vill synja honum viðtöku, og er hann þó skyldugur að taka við honum til varðveislu á kostnað seljanda.

Þetta á þó ekki við, ef seljandi er sjálfur á viðtökustaðnum eða þar er handhafi hleðsluskirteinis eða annar, sá er fyrir seljanda hönd getur annast um hlutinn. Sama er og ef kaupandi getur ekki fengið hlutinn í sínar vörslur án þess að greiða andvirði hans eða baka sér annan verulegan kostnað eða óþægindi.

Hafi kaupandi tekið hlutinn í sínar vörslur, eiga við fyrirmælin í næstu grein hér á undan.

57. gr.

Sé kaup rift, á seljandi ekki rétt á að fá hlutinn aptur, nema hann skili aftur því, er hann hefir fengið af andvirði hans, og kaupandi á ekki rétt á að fá andvirði endurgreitt, nema hann skili aptur því, er hann hafði við tekið, í sama ástandi og mergð eða stærð að öllu verulegu, sem það var í, er hann tók við því.

Nú riftir kaupandi kaup eða krefst skifta á hlutum, og á hann þá rétt á að halda þeim hlut, er hann hefir fengið, þar til er seljandi svarar skaðabótum, þeim, er honum ber, eða setur nægilega trygging fyrir þeim.

58. gr.

Jafnvel þótt hluturinn sé forgörðum farinn eða breyttur, getur kaupandi þó rift kaupíð, þrátt fyrir ákvæðin í næstu grein hér á undan, ef það, að hluturinn fór forgörðum eða breyttist, er ósjálfráðri tilviljun að kenna eða ásigkomulagi hlutarins sjálfs eða ráðstöfunum, sem nauðsynlegar voru til að rannsaka hann, eða voru gerðar áður en það kom í ljós eða hefði átt að koma í ljós, að hlutnum var svo ábótavant, að af því leiddi rétt til að rifta kaupin.

Um vanheimild.

59. gr.

Nú kemur það fram, að söluhlutur var annars manns eign en seljanda, þá er kaupin gerðust, og getur þá kaupandi krafist skaðabóta af seljanda, og það þótt seljandi hafi eigi betur vitað en að hann ætti hlutinn. Ef kaupandi hafði fullan grun eða vitneskju um vanheimild seljanda, þá er kaupin gerðust, þá á hann engan rétt til skaðabóta.

Um kaup til reynslu.

60. gr.

Ef hlutur er keyptur til reynslu eða með því skilyrði, að kaupandi megi skoða hlutinn áður en kaupíð er fullgert, og hluturinn hefir verið afhentur, þá er kaupandi þó bundinn við kaupin, nema hann skýri seljanda frá innan til tekins

tíma, eða innan hæflegs frests, ef enginn tími var fastákveðinn, að hann vilji eigi hlutinn hafa.

Meðan hluturinn er hjá kaupanda til reynslu eða skoðunar, er hann í ábyrgð kaupanda.

Um tilkynningar eftir lögum þessum.

61. gr.

Ef slík tilkynning frá kaupanda, sem um getur í 6., 26., 27., 52. og 54. gr., er afhent til flutnings með ritsíma eða pósi eða með öðrum þeim flutningstækjum, sem gilt þykir að nota, missir tilkynnandi engan rétt við það, að tilkynningunni seinkar eða að hún kemur eigi til skila.

Hið sama gildir um tilkynningar frá seljanda, sem um er rætt í 31. og 32. gr.

Um þýðingu ýmsra söluskilyrða.

62. gr.

Ef varningur er seldur »fritt á skipsfjöl« (fob) á tilteknum stað, verður kaupandi að hafa þar til skip eða áskilið skipsrúm til að flytja varninginn þaðan.

Seljandi á að annast um og kosta flutning varningsins til hleðslustaðarins og gera þær ráðstafanir um flutning varningsins á skip, sem lög áskilja á þeim stað eða viðskiptatízka er til.

Nú er varningur kominn á skipsfjöl, og er hann þá úr ábyrgð seljanda.

Þá er um það skal dæma, hvort varningi sé ábótavant, skal dæma eftir ástandi því, sem hann var í á þeirri stund, er hann fór úr ábyrgð seljanda. Sama er um mergð, þyngd og stærð þess varnings, er seldur er eftir tölu, þunga eða máli.

Þó kaupandi hafi skip til taks eða skiprúm til að taka við varningnum leiðir ekki af því, að kaupandi sé skyldur til að rannsaka varninginn fyrri en hann er kominn á viðtökustað; ekki hamlar þetta heldur seljanda frá að neyta þess réttar, sem honum er áskilinn í 15., 28. og 39. gr.

Kaupandi er skyldur að greiða andvirði gegn móttöku hleðsluskirteinis samkvæmt því sem ákveðið er í 71. gr., þó að ekki sé svo sérstaklega um samið.

63. gr.

Ef varningur er seldur »flutnings-fritt« (Cost and freight, c & f, c f) skal seljandi annast og kosta sending hans til viðtökustaðar.

Nú er varningur afhentur farmflytjanda eða honum komið á skipsfjöl samkvæmt fyrirmælum 10. gr., og er hanu úr því í ábyrgð kaupanda.

Þá er um það skal dæma, hvort varningi sé ábótavant, skal dæma eftir ástandi því, er hann var í á þeirri stund, er hann fór úr ábyrgð seljanda. Sama er um mergð, þyngd eða stærð þess varnings, sem seldur er eftir tölu, þunga eða máli.

Þó að ekki sé sérstaklega svo um samið, er kaupandi skyldur til að greiða andvirði gegn móttöku hleðsluskirteinis samkvæmt því sem ákveðið er í 71. gr.

Þótt andvirði sé ekki í gjalddaga komið, þá er varningur kemur til

kaupanda, er kaupandi þó skyldur til að greiða það flutningsgjald, er seljandi hefir eigi greitt, en draga má hann það frá kaupverðinu, án þess að reikna sér þó vöxtu af því.

64. gr.

Nú er varningur seldur »cif« (cost, insurance, freight) eða »caf« (coût, assurance, fret), og gilda þá fyrirmælin í næstu grein hér á undan.

Auk þess á seljandi að annast venjulega váttrygging fyrir kaupanda hönd fyrir þann hluta sendingar, sem hann ber ekki sjálfur ábyrgð á. Láti seljandi hjá líða að váttryggja þannig varninginn, enda sé kaup eigi fyrir þá skuld rift, þá getur kaupandi heimtað bætur fyrir það tjón, er hann kynni að hafa beðið af vanbirðu seljanda, eða hann getur sjálfur váttrygt varninginn og dregið þann kostnað frá andvirði varningsins.

65. gr.

Nú er varningur seldur »afhentur« eða »fritt« (franko) á til tekinn stað, og telst hann þá ekki afhentur fyr en hann er á þann stað kominn. Seljandi á þá að annast um og kosta sending varnings þangað, og ber hann ábyrgð á honum meðan á sendingunni stendur.

Þá er um það skal dæma, hvort varningi sé ábótavant, skal dæma eftir ástandi því, er hann var í á þeirri stund, er hann kom til skila. Sama er um mergð, þyngd eða stærð þess varnings, er seldur er eftir tölu, þunga eða máli.

Sé orðið »afhent« notað í sambandi við »flutningsfritt« »c og f« »cf«, »cif« eða »caf«, þá hefir merking orðsins »afhent« engin áhrif á téð söluskilyrði.

66. gr.

Ef varningur er keyptur með þeim ákvæðum, er gefa nokkurt svigrúm um mergð hans, þyngd eða stærð, t. d. »cirka«, »frá — til« eða því um líkt, þá veitir það seljanda frjálst um að kjósa innan þeirra takmarka, nema það sé ljóst af atvikum, að svigrúmið sé ætlað kaupanda til hagsmuna.

Ef orðið »cirka« er notað eða »hér um bil«, þá er svigrúmið 10% fyrir ofan eða neðan, ef um heilan farm er að tefla, en 5% ella.

67. gr.

Nú er seldur »farmur«, og má seljandi þá ekki senda annan varning með sama skipi. Geri hann það engu að síður og kaupandi hafi óhagræði af, getur kaupandi rift kaup. Hvort sem kaupandi riftir kaup eða ekki, á hann rétt á skaðabótum.

68. gr.

Ef svo er til skilið, að varning skuli afhenda eða við honum taka »í byrjun« (»primo«), í »miðju« (»medio«) eða »í lok« (»ultimo«) mánaðar, er það að skilja, eftir því sem á stendur, um fyrsta til tíunda, ellefta til tuttugasta, eða tuttugasta og fyrsta til síðasta dags í mánuðinum.

Þá er verðskjöl eru seld, merkir »primo« fyrsta virkan dag í mánuði, »medio« fimtánda dag í mánuði, eða næsta virkan dag, ef sá dagur er heilagur, »ultimo« síðasta virkan dag í mánuði.

69. gr.

Hafi seljandi skuldbundið sig til að senda frá sér varning á ákveðnum fresti, skal svo á líta, að varan hafi afhent verið á réttum tíma, ef henni hefir verið komið á skipsfjöl eða önnur þau flutningstæki, er við henni skyldu taka, á þeim tíma.

Sé hleðsluskirteini gert um sendinguna og beri það ekki með sér, að varan hafi afhent verið á réttum tíma, getur kaupandi hafnað vörunni.

70. gr.

Ef áskilin er »borgun út í hönd«, er kaupandi skyldur að greiða andvirðið jafnframt og söluhluturinn er boðinn honum til umráða (sbr. 14. og 15. gr.)

71. gr.

Hafi kaupandi skuldbundið sig til að greiða andvirði við meðtöku hleðsluskirteinis, eða til að samþykkja vixil jafnframt og honum er afhent hleðsluskirteini, má hann ekki neita greiðslu eða samþykki fyrir það, að varningurinn sé ekki enn til skila kominn eða að hann hafi ekki haft færi á að rannsaka hann.

Þá er greiðslu er krafist eða vixil-samþykkis gegn afhendingu hleðsluskirteinis, verður kaupandi að hafa fengið í hendur reikning yfir varninginn, og hafi seljandi skuldbundið sig til að vát tryggja varninginn, verður váttryggingarskirteini að fylgja hleðsluskirteini.

Það, sem hér er mælt, á einnig við þegar kaupandi hefir skuldbundið sig til að greiða andvirðið við meðtöku slíks hleðsluskirteinis, sem um er getið í 16. gr.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta var lagt fyrir síðasta alþingi af nefnd þeirri, sem skipuð var í neðri deild til að athuga verzlunar- og atvinnumál landsins; það gekk óbreytt fram í neðri deild, en varð ekki útrætt í efri deild.

Með því að stjórnin verður að telja frumvarp þetta mjög mikilsvert, og nauðsynin á slíkri löggjöf verður æ brýnni, eftir því sem viðskifti innan lands og utan vaxa, þá leggur hún frumvarpið fyrir af nýju alveg óbreytt að efni til.

Frumvarpið er nákvæm þýðing á dönskum lögum nr. 102, 6. apríl 1906, en þau lög voru aftur svo til komin: Árið 1901 var skipuð nefnd manna í Danmörku, Noregi og Svíþjóð til þess að semja sameiginlega fyrir þessi þrjú lönd frumvarp til laga um ýms atriði í viðskiftalífínu, sem annaðhvort voru eigi ákveðin í lögum eða að eins studdust á verzlunarvenju. Nefnd þessi var skipuð ágætum lögfræðingum og verzlunarfróðum mönnum, og starfaði hún nokkur ár, og var frumvarp þetta eitt af verkum nefndarinnar, og hefir það nálega samhljóða orðið að lögum í þessum umgetnu þremur löndum. Þar sem lög þessi hafi inni

að halda nákvæmar reglur um almenn viðskifti manna á meðal, reglur, sem ekki eru neitt sérkennilegar fyrir umrædd lönd, og þar sem til laganna hefir verið vandað svo vel, sem fönng hafa verið á, svo að fá eða engin lög hafa fengið jafngóðan undirbúning, hefir stjórnarráðinu eigi þótt ástæða til, að breyta þeim í neinu verulegu, en þessar smá-breytingar hafa verið gerðar:

1. Í 4. gr. er aldurstakmarkið 15 ár fært upp í 16 ár, því það er í meira samræmi við íslenska löggjöf.
 2. Við 38. gr. Lög 6. apríl 1855 eða lík lagaákvæði um dráttarvexti gilda eigi hér á landi, en í rauninni mun þó líkum reglum hafa verið beitt. Samkvæmt því er í síðustu málsgrein gerð nauðsynleg breyting.
 3. Í 40. gr. er bætt inn í: »eða fjögurra vikna, ef um innanlandsviðskifti er að tefla«. Eins og samgöngum enn er háttað hér á landi, einkum um vetur og við útkjálka landsins, þykir 3 vikna frestur heldur stuttur.
-